

Cumhuriyet

23 Ocak 2009

CUMHURİYET KARARTILMAMALIDIR

Güney Dinç

Ekonomik ilişkiler ülkelerin siyasal yapılarını da belirliyor. Değişim geçiren toplumlarda kalıcı olmak isteyen siyasal iktidarlar, önce kendi ekonomik tasarımlarını uygulamaya koyuyorlar. Genç Türkiye Cumhuriyeti de böyle yapmıştı. Dış borç yükü altında ezilen Osmanlı İmparatorluğu sanayi dönüşümünü gerçekleştirememişti. Çoğunluğu iletişim ve taşımacılık alanındaki çok az sayıda yatırım yabancıların elindeydi. Cumhuriyet yönetimi, iki büyük Dünya savaşı arasında ve yirminci yüzyılın en ağır ekonomik çalkantılarının yaşandığı dönemlerde kamu eliyle gerçekleştirdiği girişimlerle, ekonomik gelişmenin önünü açmaya çalıştı.

Araştırmacılar için yasalar, en gerçekçi kaynaklar arasındadır. Uzun savaş yıllarının ardından siyasal bağımsızlığını kazanan, kapitülasyonları kaldıran Türkiye Cumhuriyeti'nin 1928 – 1937 yılları arasındaki yasalarını taradığımız zaman, ilginç görüntülerle karşılaşırız. Örneğin, 31 Ocak 1928 günlü 1375 sayılı yasa ile onaylanan sözleşmeyle, Anadolu – Mersin – Tarsus – Adana demiryolları ile Haydarpaşa Limanı 133 milyon Fransız Frangı karşılığında devletçe satın alınmıştır. İzmir Rıhtım Şirketi'nin 7.827.480 Fransız Frangı ödenerek ulusa kazandırılması 12 Haziran 1933 günlü ve 2309 sayılı yasa ile gerçekleştirilmiştir. 1934 yılında İzmir – Afyon – Bandırma demiryolu 162.468.000 FF, İstanbul Rıhtım, Dok ve Antrepo Şirketi, 31.580.138 FF ödenmesi karşılığında 2487 ve 2665 sayılı yasalarla uluslaştırılmıştır. 1935 yılında Aydın Demiryolu Şirketi 2745 sayılı yasa ile 1.825.840 İngiliz lirası, 1936'da İstanbul Telefon Şirketi 3026 sayılı yasa ile 800.000 İngiliz lirası, 1937'de Ereğli Limanı, Zonguldak – Çatalağzı Demiryolu ve Kömür İşletmeleri 3146 sayılı yasa ile 3.500.000 Türk Lirası, Şark Demiryolları Şirketi 3156 sayılı yasa ile 20.760.000 İsviçre Frangı karşılığında ulusal değerlerimiz arasına katılmıştır. Bir yandan kamu eliyle yeni işletmeler kurulurken, diğer yandan devletin dövizle ve taksitlerle ödediği bedeller karşılığında yabancıların elindeki varlıkların satın alınmasını öngören, bu tür daha pek çok yasa çıkarılmıştır. Onca toplumsal dönüşümün gerçekleştirildiği yıllarda, Osmanlı Devleti'nin

bıraktığı, dönemin ölçüleriyle milyar liralara anılan dış borçları ödemek de, yine Cumhuriyet yönetiminin omuzlarına yıkılmıştı.

Uzun sözün kısası, bütün bu yatırımlar ve daha bir çoğu, “iki koyun gütmesini bilmeyen” atalarımızın topluma kazandırdıkları değerlerdi... Özelleştirmelerle hemen hepsi uçup gitti. Nice iş ve ekmek kapıları kapandı. Cumhuriyet’in yetmiş yıllık birikimini haraç mezat satanlar, elde ettikleri paralarla ülkemize ne yararlar sağladılar? Günümüzün siyaset ve ekonomi yıldızları henüz bu soruyu yanıtlayabilmiş değiller. Oysa sonuç karşımızda duruyor.. Bağışlarla, sadakalarla koşullandırılan işsiz yurttaşlarımıza, gelecekte nasıl esenliğe çıkacakları konusunda bir umut bile verilemiyor. Her toplumda, devletin ve halkın el uzatması gereken yoksullar bulunabilir. Ancak milyonlar, ısınmak için kömür, karınlarını doyurmak için bağış, giyinmek için eski giysileri bekler duruma düşürülmüşlerse, burada kurumsal sorunlar var demektir. Siyasal iktidar böyle bir seçmen temelinden güç alacaksa, ülkemizde yokluğun ve yoksulluğun önüne geçilemeyecek demektir.

Sırada yeni özelleştirmeler var. Cumhuriyet öylesine büyük değerler üretmiş ki, kolayca bitirilemiyor. Altın yumurtlayan milli piyango, kentlerdeki yapıları, arsaları ile çok büyük değerlere ulaşan Devlet Demir Yolları, henüz elden çıkarılmamış bazı limanlar ve nicelerinin ağızlarını sulandıran görkemli Türk Hava Yolları...Ardından sıra, hekimlik, mühendislik gibi iş ve uğraş alanları gelecek. Yabancılar satılan taşınmazlarla ilgili olarak iktidar sözcülerinden çok sık duyduğumuz bir söz var. “Arsalarımızı, evlerimizi, kıyılarımızı satın alan yabancılar, bunları yerlerinden kaldırıp kendi ülkelerine götürecek değiller ya..” diyorlar. O, kuğular gibi süzülen uçaklarımız için de aynı sözleri söyleyebilirler mi? Türk Hava Yolları’nı satın alanlar, gelip giden ünlülerin söylev verdikleri kürsünün arkasındaki Atatürk’ün “İstikbal Göklerdedir” deyişini belki gösteriş olsun diye kaldırmayacaklardır. Ancak özelleştirmeden sonra, bir sabah Atatürk, Esenboğa, Adnan Menderes veya diğer alanlarımızdan havalanan uçaklarımızın, iş gününün sonunda kalkış limanlarımıza döneceğinin güvencesini kimse veremez. Yerli veya yabancı, kimler satın almışlarsa bu uçakları, onların kendi malları olmuyor mu..? Uluslararası gerilimlerin, ekonomik krizlerin yaşandığı, yeryüzünde hiç eksilmeyen savaşların alevlendiği günlerde, uçaklarımızın bir daha geri dönmemesine alınıp götürülmelerine, kim, nasıl engel olabilecektir? Kağıt üzerinde kalacak güvenceler yeterli olacak mıdır?

Türkiye, üzerine salınan kara bulutları dağıtıp, gerçek gündemine dönebilmelidir. Bu gürültü patırtı arasında devlet ormanlarının yağmalanmasını sağlayacak yasa da TBMM’den geçti. Özelleştirmelerle, ardından gelen paylaşımlarla, Cumhuriyet karşıtı bir düzenin ekonomik temelleri oluşturulmaktadır. Bu süreci hızlandıran küresel kriz, ardından gelen İsrail’in

saldırganlıkları, siyasal iktidarın devinim olanaklarını artırmıştır. AKP iktidarı, izlemekle yetindiği ekonomik krizin Türkiye için bir “fırsat” olacağını çok sık yinelemektedirler. Doğrudur, özelleştirmeler gibi ekonomik krizler de, varlıkların, yatırımların ve toplumsal rantın el değiştirdiği dönemlerdir. Maliye Bakanı zorda kalan kuruluşlar için daha şimdiden şirket evliliklerinden söz etmeye başladı. Üretimlerini daraltan, işyerlerini kapatan girişimciler yükümlülüklerini yerine getirmek, yok olmamak için hangi sermaye gruplarından destek arayacaklar, varlıklarını kimlerle paylaşacaklardır? Adına ulusal burjuvazi mi, yerli yatırımcılar mı, ülkemizin kapitalistleri mi demek uygun düşer, onların da başlarına gelenlerin, yakında daha da büyüyerek geleceklerin, ayırtına varmış olmaları gerekmektedir.

AKP’yi eleştirmenin bir yararı yok. Onlar seçtikleri yolda kararlı bir biçimde koşuyorlar. Halkımızın, her zamankinden çok, Cumhuriyet’in kazanımlarına, demokratik haklarına sahip çıkmaları gerekiyor.

Cumhuriyet Gazetesi, 23 Ocak 2009